

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Георги Ангелов

за дисертационния труд на Цветелина Виткова Йоргова

„ТРАНСФЕР НА НАУЧНО ЗНАНИЕ“,

представен за присъждане на образователната и научна степен

„ДОКТОР“ по научна специалност 05.11.03. „Наукознание“

1. Оценка на обемните и структурните характеристики на дисертационния труд

Предлаганият за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ дисертационен труд на Цветелина Виткова Йоргова на тема „Трансфер на научно знание“ е с общ обем от 139 стандартни страници. Формално погледнато, като обем, представеният труд съответства напълно на неписаните, но наложилите се в практиката очаквания към малките докторски дисертации в областта на обществените и хуманитарните науки. Пак формално погледнато, макроструктурата на текста е традиционна, но реално я оценявам като много информативна, защото стегнато и ясно представя логиката на разгръщане на неговото съдържание по отношение както на проблематизирането на тематиката, така и на аргументацията за претендираните изследователски и приложни приноси.

Дисертацията се състои от *уводна глава*, съдържаща: разгърната и ясна постановка на проблема, формулировка на основните задачи, на ограниченията в предмета и обекта, както и характеристика на използвания подход; *четири глави*, последователно поставящи задачи и предлагащи решения; *заключение*, съдържащо в синтезиран вид основните изводи от изследването и ясна формулировка на приносите. Неразделна част от текста е и списъкът на използваните източници от 105 заглавия (40 на кирилица и 65 на латиница), разделен на научна литература и на релевантни към проблематиката документи на ЕС, както и трите приложения – едно от които е анкетната карта на основата на която докторантката е провела своето емпирично изследване. Авторката не се е подвела да представя максимално богата библиография по проблематиката, която наистина, ако се погледне дори бегло в интернет, е буквално необозрима, а коректно се е ограничила до само действително ползваните от нея за изследователските ѝ нужди източници. С добро впечатление съм и от промисленото микроструктурно подразделяне на главите на немногобройни раздели и подраздели, които представят много добре логическата последователността при провеждането на изследователското дирене и изложението на неговите резултати.

Авторефератът отговаря на нормативните изисквания и е разработен добре в съдържателно отношение - представя синтезирано, но достатъчно ясно, засегнатите в труда проблеми, авторските тези и приноси.

2. Оценка на актуалността на тематиката на дисертационния труд

Смятам, че тематиката на дисертационния труд е актуална и то не от вчера, като едва ли ще загуби актуалността си в обозримо бъдеще. Още от момента на появата на съвременната професионална европейска наука тематиката, свързана с нейните разнообразни обществени функции и проявления, е един от постоянно действащите източници на актуално за времето си проблематизиране в различни аспекти - философски (светогледни и методологически), морално-етични, образователни, политически, икономически, екологични, здравни и пр. Разработваният в дисертационния труд проблем за трансфера на научните знания се отнася до една от най-важните в съвременното общество функции на науката: влиянието на нейните резултати върху обновлението на технологиите – материални и социални – с последващите от това революционни обществени и икономически промени.

Това влияние влиза в полезрението на националните политики твърде отдавна – както сочат резултатите от мое изследване върху появата и функциите на количествено ориентираните индикаторни системи за описание, анализ и оценка на изследователските дейности, това става още в зората на двадесети век. С други думи, макар и несистематично провеждани, опитите за ориентиране на резултатите от научното дирене към актуална за времето си обществено значима проблематика, датират близо половин век преди появата на съвременната, държавно стимулирана „голяма наука”, преди институционализирането на специализираните национални и междуправителствени органи за провеждане на фокусирана научна политика. В съответствие с историческата ситуация проблемът за интензифициране на продуктивното използване на научните резултати става все по-ясно формулиран и се терминологизира като част от научната политика, макар и по различен във времето и в отделните страни начин. Повратен момент е появата на концепцията за икономика на знанието, което става през 1962 г. с влиятелната книга на Фриц Махлуп „Производството и разпространението на знанието в САЩ” („The Production and Distribution of Knowledge in the United States”), в която авторът пресмята, че близо 30% от БВП на САЩ през 1958 г. е резултат от дейностите в подобно ориентирана икономика. Анализиранието и стимулирането на механизмите за *разпространението* (а не само за производството, генерирането) на научното знание става приоритет в научната политика на САЩ, а по-късно – и на Западна Европа. Книгата на Махлуп е преведена на руски през 1966 г. и скоро след това в страните от СИБ се появява известният (вероятно вече само част от нас) непрестанен акцент върху проблема за „внедряването”, вменявам впрочем основно върху научната общност. В превърнат вид той

просъществува и до днес, отразяван в изискванията за периодично отчитане от страна на учените на „обществено значими резултати“ от изследователската си дейност.

„Трансферът на знания“ е съвременното терминологизиране на комплексната проблематика, свързана с изпълняването на технологично ориентираната обществена функция на науката. Така, макар и да влиза в „букета“ от сходни и актуални понятия като дифузия, трансляция, популяризиране, разпространение и пр. на знания, трансферът еднозначно се свързва с един друг актуален обществен проблем – този за иновациите, особено на фона на сравнително ниската иновационната активност в страните от ЕС, получил названието „Европейски парадокс“. Докторантката съвършено правилно разглежда трансфера на академичните знания в контекста именно на иновационните процеси, на потребностите, които произтичат от тях.

С тези доста дълги разсъждения искам да аргументирам твърдението, че специализацията, която получава докторантката в тази област е многообещаваща от гледна точка на неувяхващата си актуалността. Това е комплексна проблематика, чиято актуалност не зависи от някакво моментно обществено състояние, не е израз на някаква конфликтна, но сравнителна мимолетна, обществена ситуация.

3.Обща характеристика и оценка на постигнатата образователна подготовка на докторантката

Макар и по света да са налице многобройни сходни бакалавърски и магистърски образователни програми, наукознанието е област, която не се преподава, дори и само като специализиран курс, в системата на нашето висше образование. Специализираното образование – като обект, предмет, тематика, подход и методология в областта - се предоставя изцяло единствено на докторантско равнище и в този смисъл е силно индивидуализирано. Като научен ръководител съм убеден, че неговата успешност се предопределя не толкова от базисната квалификация на докторанта (макар и това да играе специфична роля за определяне на изходните позиции при неговото провеждане), колкото от някои негови личностни качества – амбициозност, работливост, обща култура, образно и логическо мислене, любознателност, склонност към интердисциплинарен диалог, и др.п.

Високо оценявам тяхното проявление от страна на докторантката в нейния нелек образователен процес. Като непосредствен участник и свидетел на образователната подготовка на докторантката в областта на наукознанието съм длъжен да отбележа последователността и упоритостта, с която тя навлезе в тази нова за нея област, постепенно обогати своите комплексни предметни знания и разбирания, разви методологически умения, като успешно ги демонстрира както на съответните изпити, така и в рамките на дисертационния текст.

Важен белег за равнището на получената образованост е и демонстрираният стил на научно изложение – според мен авторката развива тезите си логично и убедително, коректно представя и използва адекватна литература, формулира ясно собствените си позиции и разбирания, стига до убедително аргументирани изводи. Изследователската образованост проличава и в постоянната отвореност към нови знания и информация: свидетел съм как буквално до последния момент при оформяне на окончателния си текст, авторката привличаше към аргументацията си нови и нови автори виждания.

Нивото на образованост на докторантката без съмнение се дължи и на много активната ѝ работа като експерт по организирането, разработването и оценката на изследователски програми и проекти на различни равнища у нас и в страни от ЕС, на преминаването на различни международни и национални квалификационни курсове, на участието ѝ в научни мероприятия и експертни съвети.

Като цяло: без да подценявам успешно преминатите докторантски и други образователни курсове, убедено смятам, че текстът на дисертационния труд демонстрира необходимата информираност и вникване в съдържанието на изследваната материя, както и необходимите изследователски умения за конкретното прилагане на подхода на наукознанието, които докторантката е придобила в процеса на своето образование.

4. Оценка на научните тези и приноси на дисертационния труд

Както може и да се очаква от страна на научния ръководител, като се има предвид етапът на който се намира дисертационния труд, ще започна с това, че напълно приемам и високо оценявам свършеното дотук, а именно: формулирането и контекстното ситуиране на изследователската проблематика и задачи; изказаните от докторантката научни тези; избора и прилагането на подходите за тяхното аргументиране; направените изводи; както и обявените теоретични и приложни приноси. Висока оценка, мисля, заслужава и фактът, че приносите се отнасят както до емпирично и до теоретично представените резултати, така и до приложния аспект на тематиката – нещо, което е доста рядко в областта на социалните изследвания. Колкото и това да е важно за окончателната оценка на получените резултати от гледна точка на конкретната ни задача, на мнение съм обаче, че това не е достатъчно за изявяване на моята позиция.

Все пак не трябва да се забравя, че научната стойност на всяка докторска дисертация е не толкова в приключването на един проблем, в решаването на една задача, а в откриването на изследователските перспективи пред докторанта – т.нар. малка дисертация не е опусът на живота, венецът на изследователската кариера, а бележи само нейното продуктивно начало и следва да се оценява с оглед плодотворността на тематиката и подхода към нея, на изследователските възможности, които се откриват пред докторантката. В този смисъл

оценявам дисертацията високо не само и не толкова като краен, завършен продукт, а в ролята ѝ на портал, на етап от отиващ нататък изследователски път.

По отношение на Глава първа. Смятам, че е възможно дълго и плодотворно да се работи върху по-нататъшното разкриване на функционалната роля на посредническите организации в иновационните процеси, като особено внимание се обърне на факта, че тяхната функция като че ли се обогатява непрестанно, като постепенно ги превръща от „подпомагащи” процесите организации в едни от основните техни инициатори и двигатели. Това е конкретна изява на тезиса „исторически последното се превръща в логически първото”.

Към Глава втора. Събирането, анализът и обработването на обширна, многоаспектна информация за посредническите организации у нас е несъмнен принос. Но той ще остане да виси във времето и да овехтява, ако не се продължи под една или друга форма, в рамките на един или друг проект. Особено ценни за докторантката са 1) създадените връзки с водещите личности в тях – това е социален капитал, който може плодотворно да се използва и в бъдеще; 2) информационната база, която вече може да се надгражда, усъвършенства и да очертава лонгитудни тенденции. Подобна тематика трябва да представлява интерес както на равнището на БАН, така и на МОН.

Към Глава трета. Моделът на „креативния” брокер струва ми се може да се обогатява много по линия на разкриването на същността (съдържанието) на процесите на стъпковото преобразуване на формите на подаването от двете страни на брокера знание - и с това на преосмисляне: от дескриптивно в прескриптивно, от статично в процесно ориентирано, от тацитно в явно, от изследователско в проективно и т.н. Това е един от начините да се очертаят рамките, принципите и резултатите на осъществявания диалог, на реализиране на същинската креативност, за която се изисква преобразуване (преформулиране) на знанията. За тази цел могат да се използват някои модели и подходи, развивани в областта на управлението на знанията.

5. Критични бележки

Нямам съществени забележки по основния текст на дисертационния труд, но смятам за проява на небрежност, която в бъдеще трябва да се избягва, някои пропуски при оформянето на списъка от литература. По-специално става дума за библиографската непълнота при описанието на книгите на Стайкова, Чобанова и Прайс, както и включването на документа на ЕС „ПРЕПОРЪКА НА КОМИСИЯТА от 10 април 2008 година относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания...” в раздела за научна литература.

6. Лични впечатления

От казаното дотук мисля, че са станали достатъчни ясни отличните лични впечатления, които имам от докторантката. Ще добавя само, че нейната работа напълно се вписва в представите ми за изследовател, който умее да съчетава чисто изследователската си дейност с практическото прилагане на получаваните знания и умения, да работи в интердисциплинен екип, да поема отговорност и да изпипва резултатите си, да формулира и устоява ясна позиция и разбираня, без да престава да е отворена към чуждите мнения и препоръки, като е готова да обогатява непрестанно знанията си.

7. Мотивирано и ясно формулирано заключение

Като приемам напълно формулираните в дисертацията научни и приложни приноси, като имам предвид равнището, което демонстрира в дисертационния си труд както по отношение на образованието си, така и на изследователските си умения и перспективи, считам, че са налице достатъчно аргументи убедено да гласувам положително за присъждането на Цветелина Йоргова на образователната и научна степен „доктор” по научна специалност 05.11.03 „Наукознание” и призовавам останалите членове на уважаемото журито да сторят същото.

София, 22 април 2016

Подпис:.....

(доц. д-р Георги Ангелов)